

Monumentnummer*: 529805

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 december 2012
Kadaster deel/nr 82915/53

Woonplaats* Arnhem
Gemeente* Arnhem
Provincie* Gelderland

Locatiennaam Arnhem
Locatieomschrijving Bij Radarpad 2

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Arnhem	A			1804
Arnhem	A			1810
Arnhem	A			1811
Arnhem	A			1813
Arnhem	A			1816
Arnhem	A			1817
Arnhem	A	1819	A1	
Arnhem	A	1819	A2	
Arnhem	A	1819	A3	
Arnhem	A	1819	A4	
Arnhem	A			1831
Arnhem	A			1832
Arnhem	A			1840
Arnhem	A			1841
Arnhem	A			1842
Arnhem	A			1843
Arnhem	A			1844
Arnhem	A			1845

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Arnhem	A			1850
Arnhem	A			1851
Arnhem	A			1852
Arnhem	A			1853
Arnhem	A			1854
Arnhem	A			1855
Arnhem	A			1856
Arnhem	A			1857
Arnhem	A			1858
Arnhem	A			1859
Arnhem	A			1860
Arnhem	A			1861
Arnhem	A			1862
Arnhem	A			1863
Arnhem	A			1864
Arnhem	A			1865
Arnhem	A			1866
Arnhem	A			1867
Arnhem	A			1868
Arnhem	A			1869
Arnhem	A			1918
Arnhem	A			1917

*Omschrijving***

Omschrijving

TERREIN met AANLEG. De bodem van Koningsweg-Noord en omgeving bestaat uit zand en maakt deel uit van een relatief vlak deel in de door gletscherijs opgestuwde zuidelijke Veluwe. Het kamp Koningsweg-Noord ligt noordelijk van de langs de zuidzijde van de Kemperberg, globaal oost-west lopende, rechte Koningsweg, ruwweg tussen de boerderijen Wildhoeve (oost) en het verlengde van de Kemperbergerweg (west). De Koningsweg zou in rudimentaire vorm dateren uit het laatste kwart van de 17e eeuw - de tijd dat stadhouder Willem III koning van Engeland was. De Koningsweg is nog steeds als belangrijke verbinding en als een ruimtelijk structurerend element aanwezig, ook doordat hij als ontginnings- en nederzettingbasis functioneerde. Oostelijk van de Kemperberg werden vanaf het midden van de 19e eeuw aan weerszijden van de Koningsweg, met name op uitgestrekte gronden van de lokale adel en / of grootgrondbezitters, (ontginnings)landgoederen gesticht met daarop (pacht)boerderijen. In de praktijk bleek het boerenbedrijf op de schrale Veluwegronden niet gemakkelijk en hierdoor werd de bosbouw al gauw dominant en tevens werd er de op ruime schaal

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gejaagd op wild. Vooral ten noorden van de Koningsweg werd bovendien enige akkerbouw en veeteelt uitgeoefend, meestal op door beplante lanen omgeven terreinen. Het kampement Koningsweg-Noord werd aangelegd op de zandgronden ten noordwesten van ontginningsboerderij Wildhoeve. Het gebied werd rond 1940 doorsneden door een netwerk van deels haaks op elkaar staande en deels diagonaal verlopende (bos)laantjes, met hier en daar ingeweven weiden en / of akkers. De gebouwen van Koningsweg-Noord kwamen tot stand aan de westzijde van een zich al in het begin van de 20e eeuw als een opvallend grote, trapeziumvormige open ruimte in het verder overwegend beboste gebied aftekenend en voor agrarisch gebruik bestemd veld. Een langs de westzijde hiervan, vrijwel haaks op de Koningsweg gerichte met bomen beplante laan werd toegangsweg en hoofdas. De weg werd vermoedelijk bestraat met klinkers, naar analogie met andere kampementen. Langs de westzijde van de weg, terugliggend aan plantsoenen of gazons - en aan de achterzijde onder dekking van een aangrenzend bos - werden drie tweelaagse legeringsgebouwen gerealiseerd, met hiertussen een klein, houten mortuarium. De gebouwen kwamen globaal in elkaars verlengde te liggen. Aan de westzijde van de weg kwamen, in de oostelijke oksel met de Koningsweg, eveneens drie legeringsgebouwen tot stand; deze lagen evenwijdig aan elkaar, haaks op de Koningsweg. Deze drie gebouwen waren door een radiaal padensysteem verbonden met het ten noorden ervan gelegen messgebouw en ze waren ingebed in een grotendeels bestaande structuur van opgaand groen. Vermoedelijk werden er overal paadjes van 30 x 30 cm betontegels rond de bebouwing aangelegd. Rond het terrein is een draadhekwerk gespannen dat door betonnen palen werd gedragen.

De drie parallel geplaatste legeringsgebouwen in de oksel van de toegangsweg en de Koningsweg met hun radiaal verlopende paden en de bijbehorende groenstructuur zijn inmiddels verdwenen. Het messgebouw (gebouw no. 7) bestaat nog wel, maar het is na de oorlog vergroot en tevens vrij ingrijpend gemoderniseerd. Zo werden onder meer geheel nieuwe en anders uitgevoerde kozijnen geplaatst. De drie andere, in een lineair verband geplaatste legeringsgebouwen en het mortuarium zijn behouden, grotendeels met inbegrip van de plantsoenen, gazons of voorruimten. De hoofdas, met een duidelijke laanstructuur, bleef grotendeels omzoomd met hoog opgaand groen, bleef intact, maar werd voorzien van een asfalt slijtlaag. De weg kreeg na de oorlog een meer uitgebreide functie als toegang tot een veel groter militair complex en als toegang tot Zeven Provinciën. De hekwerkpalen zijn grotendeels gehandhaafd, al zijn er aanpassingen in de beveiliging van het terrein uitgevoerd.

Vrijland-Noord is het enige kamp dat werd uitgevoerd met tweelaagse legeringsgebouwen en in die zijn vertegenwoordigen de drie overgebleven panden een apart stadium in de ontwikkeling van Vliegveld Deelen. Bovendien heeft de toegepaste standaardisering en serieproductie d.m.v. 'Regelbau', hier een aantal van oorsprong vrijwel identieke legeringsgebouwen opgeleverd. Voor wat betreft hun camouflage werd op niet veel meer gerekend dan die van dekking door aanwezige opgaande begroeiing en die door de aanleg van 'esthetisch' groen in de vorm van gazons en perken.

Verschillende voor functionele doeleinden en / of als onderdeel van camouflage op het kamp tot stand gebrachte artefacten zijn nog in het terrein herkenbaar of zo goed als ongeschonden aanwezig. Het betreft uiteraard in de eerste plaats de drie legeringsgebouwen, het mortuarium, de mess en enige bouwwerken van ondergeschikt belang, maar ook de laanbeplanting, de relictten van perk- en gazonaanleggen en de tegelpaadjes vormen nog markante facetten van de uit 1943-1944 daterende inrichting van Koningsweg-Noord.

Waardering

TERREIN met AANLEG van Koningsweg-Noord, van algemeen belang als vrij gaaf onderdeel van een uit de Tweede Wereldoorlog stammend en door de Duitse bezetter opgezet groot militair vliegveld, vanwege: architectuurhistorische, stedenbouwkundige, historisch-geografische krijgs- en cultuurhistorische en complex- en ensemblewaarden, die onder meer kunnen blijken uit de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

overwegend op de vigerende, sobere en vooral doelmatige, traditionalistische bouwtrant gebaseerde vormtaal van de hoofdzakelijk tweelaagse gebouwen, uit de voor de bouwtijd kenmerkende onderdelen en details, uit de in het concept verwerkte, deels reeds in het landschap aanwezige en deels daarop geïnspireerde elementen, uit het gehandhaafde en geaccentueerde beloop en de dito uitvoering van wegen en paden, uit de vanwege camouflageoverwegingen in lineair patroon opgezette bebouwingsstructuur en uit de samenhang van en met het totale militaire vliegveldconcept en de ruimtelijke hoofdlijnen en onderdelen van het kampement.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Open verdedigingswerk

Functie

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument